

FRANCE KAVČIČ-VELJKO

JEGOROV
KAKO, KDAJ IN OD KOD TO (RUSKO) PARTIZANSKO IME V
ŠKOFJELOŠKI ČETI?

Moj namen je opisati okoliščine, v katerih je v času 2. svetovne vojne, v februarju 1942, moj brat Peter dobil partizansko ime »Jegorov«.

Marsikateri Ločan ali obiskovalec Škofje Loke in muzeja se po tem vprašuje, pa ne dobi pravega odgovora. Kot živa priča dogodka iz leta 1942 štejem za svojo dolžnost, da v počastitev spomina na Petra odgovorim na zastavljeno vprašanje. Letos je preteklo 50 let od njegove smrti. 18. marca 1944 sta Peter in Danila Kumer – Andreja padla pod streli gestapovsko-domobranske zasede na blegoški cesti.

Po bitki v Dražgošah se bataljon razdeli na več skupin

Po tridnevni dražgoški bitki (9.–11. januarja 1942) je bila v torek 13. januarja okrog 11. ure glavnina Cankarjevega bataljona blizu lesenih barak

Peter Kavčič-Jegorov (fotografija izpred 2. svetovne vojne)

na planini Kališnik na Jelovici postrojena v precej dolgi koloni. Dva samostojna voda, Pečnikov in Bičkov, sta bila v tem času na Mošenjski planini, da bi branila glavnino in poveljstvo bataljona pred morebitnim nemškimi napadom iz te smeri. Poveljnik bataljona Jože Gregorčič nam je v dvored postrojenim borcem govoril o pomenu in poteku dražgoške bitke, kar je bilo za vse nas zanimivo, saj smo borci poznali le svoja doživetja, nismo pa vedeli, kaj se je dogajalo na drugih položajih dolge fronte. Govoril je o padlih tovariših, o ranjencih in seveda tudi o nemških izgubah. Imenoval in pohvalil je več borcev, ki so se v bojih posebno izkazali. Ob tej priložnosti nas je Jože Gregorčič seznanil z ukazom Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet o prezimovanju partizanov v zimi 1941/42 in o potrebi ohranitve naše žive sile, ki bo še kako potrebna spomladi, ko bodo gozdovi ozeleneli. V tej zvezi nas je seznanil s sklepom poveljstva bataljona o razdelitvi bataljona na manjše skupine, ki naj bi od tu krenile bliže svojim krajem in ljudem, v kraje, ki jih dobro poznajo in v katerih se bodo manjše skupine v tej izredno hudi zimi lažje premikale in preskrbovale s hrano.

Zaradi nemškega napada na Pečnikov in Bičkov vod na Mošenjski planini prav tega dne okrog 14. ure smo z Jelovice krenili šele naslednji dan, v sredo 14. januarja v poznih popoldanskih urah. Najštevilnejša je bila skupina, ki ji je bil za poveljnika določen Jaka Bernard. V njej smo bili borci razdeljeni na tri oziroma štiri manjše skupine, na poljansko, škofjeloško in selško, pri kateri so bili še borci iz nekdanjega kamniškega bataljona. Prva se je odcepila selška skupina z borci kamniškega bataljona, ki je ostala pri Zalubnikarju. Nekaj dni kasneje pa je odšla bližje svojim krajem še poljanska skupina. Pri Škofjeloški skupini so ostali poveljstvo vseh skupin (bilo je predvideno za bataljonsko poveljstvo), poveljnik Jaka Bernard in politični komisar Jože Krajc. Po osemnajstih dneh pohodov, bivanju in prenočevanju po hlevih, gospodarskih poslopjih, hišah in na prostem od Breznice, Gabrške Gore, Malenskega Vrha, Črnega Kala, Sopotnice, Sv. Petra hriba, Presečnika in Fojk, smo se 7. februarja še pred polnočjo ustavili na samotni kmetiji pri »Jamniku« pri Sv. Barbari.

Ločani smo bili bolj ali manj seznanjeni s tragedijo, ki se je na tej kmetiji dogodila leta 1939. Gospodar Janez Hribernik in njegova žena Marjana, rojena Fojkar, ki sta živela na kmetiji pri Jamniku sta bila umorjena. Nista imela otrok, pa se je njune, dobro urejene kmetije hotel polastiti eden od sorodnikov z Zgornjih Fojk. Da bi dosegel svoj cilj je segel po zločinu.

Kmetija Jamnik je oddaljena od Škofje Loke okrog 4 km zračne linije v smeri jugovzhod in sicer dosti visoko nad dolino Hrastnico. Kmetija, hiša z gospodarskim poslopjem in hlevom, ter njive in travniki so bili na pomolu zemljišča, ki je potegnjeno iz višje ležečega grebena, ki se vzpenja proti Igalam. Hiša, ki je stala na vrhu kopastega hriba, je bila izpostavljena in vidna z okoliških hribov in več kmetij.

Prvi dan našega bivanja na Jamniku je bila nedelja, 8. februarja 1942. S prostori in razmerami v hiši smo bili izredno zadovoljni. Kako ne, saj v tej hiši nismo nikogar ogrožali s svojo navzočnostjo. V tej hiši ni bilo družine, ne očeta, gospodarja, ne mame gospodinje in ne otrok. Edini prebivalec te hiše je bil Janez Bradeško, sicer iz Stiskarjeve družine, ki je živel v bajti na pobočju Osolnika. Janez se je že ob našem prihodu ponoči odločil stopiti v naše vrste, med »gošarje«, kot je takrat dejal. K njegovi odločitvi je vplivalo tudi to, da je videl med nami dosti znanih obrazov in slišal za nekatera

znana imena. K našemu dobremu razpoloženju je vplivalo tudi nekaj sončnih žarkov, ki so nas pozdravili tega dne na Jamniku.

Žalostna vest o smrti Jake Bernarda in Toneta Demšarja

Toda ni zadovoljstva in sreče brez nesreče. Drugi dan, v ponedeljek je že prišla do nas pretresljiva novica. V Selški dolini, na Stirpniku pri Oblaku sta v nedeljo popoldne padla Jaka Bernard in Tone Demšar, ki sta se od naše skupine ločila minuli petek v Spodnjih Fojkah. Namenjena sta bila v smer Selške doline. Kaj več takrat nismo vedeli. Več podrobnosti okrog njune poti na selško stran sem zvedel kasneje, med vojno, največ pa šele po končani vojni, ko sem Stirpnik in Oblakove obiskal. Bernard in Demšar naj bi v Selški dolini ustrelila takratnega župana Benedika, ki je nosil svoj del krivde za ustreljene prebivalce v Dražgošah. Eden od vaščanov s Stirpnika, ki je šel tisto nedeljo v Selca k jutranji maši, je Bernarda in Demšarja videl in to povedal županu Benediku, ki je novico takoj posredoval Nemcem. Policijska patrolja je brez oklevanja krenila v pogon za partizanoma in okrog 15. ure sta bila Bernard in Demšar že mrtva. Žalost in tegoba je legla na vse nas. Z Jakom na čelu smo se čutili močnejše in varnejše. Njegova preudarnost in hkrati odločnost in pogum so se v skupnih doživetjih že neopazno prenašali na nas druge. Vojne razmere so od nas zahtevale, da se sprijaznimo z nenadomestljivo izgubo našega poveljnika Jake Bernarda in Toneta Demšarja, tihega in hkrati podjetnega intendanta.

Vodja napada Cankarjevega bataljona na loške zapore Lojze Pečnik postane poveljnik škofjeloške skupine

Kaj zdaj? Kako naprej? Kdo bo poveljeval naši skupini? Bernard, ki je poveljeval vsem že naštetim skupinam, je bil hkrati poveljnik loške skupine. Z vso resnostjo smo bili postavljeni pred novo nalogo: izbrati iz svoje srede poveljnika naše škofjeloške skupine. Bilo je, kot bi nam nekdo prišepnil ali namignil rešitev. Zazrli smo se v Lojzeta Pečnika, ki je bil, na našo srečo, že na Jelovici dodeljen naši skupini. Nam Ločanom je poveljeval v bojih na Mlaki ob božiču 1941, sicer pa nam je bil še posebno znan iz akcije, ki so jo partizani izvedli v decembru 1941 na škofjeloške zapore. Pečnik je bil glavni junak tega izrednega podviga, on je preoblečen v nemškega žandarja odprl vrata sodnijskega oziroma med vojno gestapovskega zapora in omogočil zapornikom, da bi pobegnili, vendar je bilo kaj takega za večino zaprtih očitno prezgodaj. Od kakih 40 zapornikov sta pobegnila le dva.

Dokler je bila v škofjeloški skupini še Pečnikova žena Erna, sta se držala bolj zase. Janko Bernik je Erno odpeljal konec januarja do Govejka. Od tod pa je pot nadaljevala v Ljubljano. Pečnik je nosil že štiri križe in je z vso potrpežljivostjo prenašal napore v globokem snegu in mrazu. Bil je skromen in ni opozarjal na svojo navzočnost. Tudi tragedija z Mošenjske planine ga je še kar naprej spremljala, kako ne, saj je tam obležalo 14 borcev. Pri iskanju poveljnika naše skupine so se torej naše oči uprle v Lojzeta Pečnika. Pri odločitvi pa naj bi imel odločilno besedo politični komisar vseh treh partizanskih skupin Jože Krajc, doma z Rakeka, pred drugo vojno aktivni

podoficir na podmornici v Kraljevi mornarici. Krajc, predvojni komunist pa ni bil niti najmanj navdušen nad našim predlogom. Začudili smo se njegovi zadržanosti pri Pečnikovem imenovanju, saj je bil le ta starejši partizan od njega. Pečnik se je, videč, kako se vede Krajc, sprva upiral prevzemu poveljstva. Vsi navzoči smo bili za Pečnika, drugega predloga ni bilo. Krajcu ni preostalo drugega, kot da je dal pristanek, vendar na tak način, da je še vedno kazal nejevoljo zaradi tega imenovanja. Bilo je prvič, da smo si borci sami izbrali poveljnika.

Pečnik, ki je imel za seboj veliko življenjskih, pa tudi že vojaških izkušenj, je z vso odgovornostjo in resnostjo prevzel poveljstvo. Odredil je dežurstvo ter stražarsko mesto za podnevi in ponoči. Strogo je prepovedal odhajanje iz hiše podnevi. Od kmetij v nasprotnih hribih bi nas kaj hitro opazili. Vsi so vedeli, da pri Jamniku živi samo ena oseba. Mi smo lahko šli iz hiše le zvečer v mraku ali ponoči. Tudi čas za kuhanje je odredil zgodaj zjutraj, v mraku ali zvečer. Potem ko smo rešili pomembno vprašanje poveljevanja skupini in vprašanja naše varnosti, smo postali vsi, razen Jožeta Krajca, boljše volje.

Prihod ljubljanske smučarske skupine

Že naslednji dan, v sredo 11. februarja 1942 smo dobili na Jamniku obisk. Stražar je videl v pobočju nad hišo v belo oblečene postave »vojake na smučeh«. Pečniku je sporočil, da so nad nami Nemci. Na Pečnikovo povelje smo takoj zapustili hišo še to dopoldne pri belem dnevu, prav gotovo zaradi Pečnikove izkušnje na Mošenjski planini. Zasedli smo položaje na robu sadovnjaka kakih 50 metrov pod hišo. K sreči je bilo ta dan oblačno in megla se je vlekla preko Jamnikove kmetije, tako da nas z nasprotnega hriba niso mogli videti. Na položajih nas je že začelo po malem mraziti, noben strel še ni padel, da bi se ogreli. Kakšni pa so ti Nemci, da še niso usekali po nas, sem se spraševal. S Pečnikom sva bila soseda na položajih in sva se jezila, ker bo treba zapustiti hišo, tako prikladno postojanko, kot je doslej še nismo imeli. Med takim razmišljanjem pa pride po zvezi sporočilo, da ni Nemcev in da naj se vrnemo v hišo. Kaj je sedaj to? Kaj se dogaja? Šele v hiši smo dobili odgovor na vsa naša vprašanja. Medtem ko smo se mi umaknili iz hiše, sta se vrnila iz doline moj brat Pavle in Drago Vraničar, ki sta s seboj pripeljala človeka v železničarski uniformi. Prišli so v prazno hišo. Njih so videli vojaki na smučeh in nekaj časa je trajalo, da so se sporazumeli. Vojaki na smučeh so se spustili do hiše in vstopili. Tu je bilo sedaj vse jasno. Šele po naši vrnitvi v hišo smo spoznali, da so prišli k nam novi borci, novi partizani in to naravnost iz Ljubljane. Kakšno veselje je naenkrat nastalo med nami! Mi veseli, da nas je sedaj več, Ljubljančani pa veseli, da so nas našli. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je poslalo na Gorenjsko, in to sredi ostre zime, specialno opremljeno smučarsko ekipo mladih ljubljanskih športnikov, izurjenih za diverzantske akcije, študentov, delavcev in dveh podoficirjev stare jugoslovanske vojske. V železničarski uniformi pa je prišel k nam Ivan Bucik, ki je do odhoda v partizane delal na železniški postaji Škofja Loka. Ko smo se kasneje prešteli, nas je bilo osemindvajset. To pa je bilo za takratne razmere že kar dovolj za partizansko četo.

Zaradi presenečenja ob prihodu Ljubljancanov je sedaj Pečnik odredil dodatno stražarsko mesto in sicer na grebenu nad kmetijo. Vsako jutro še pred dnevom je krenila na greben dvočlanska patrolja z mitraljezom. Zvečer, z mrakom se je vrnila v hišo. Presenečenja ne sme več biti. Prva je varnost, stražarja se bosta že pregrela v hiši. Dva mitraljeza in pomočnika se menjata, vsak dan gre druga dvojka.

Za našo prehrano je na Jamniku skrbel brat Pavle, ki ga je v poveljstvo skupine vključil že Jaka Bernard v januarju pri Sopotniškem Jamniku. Pavle je organiziral zbiranje hrane v dolini, daleč stran od naše postojanke. Bližnjih kmetov, razen enega, kjer nam je gospodinja pekla kruh, nismo obiskovali. Po hrano smo hodili vsak teden enkrat ali dvakrat v dolino v Pungart, Gosteče in Lipico.

Ustanovitev Škofjeloške čete in Poljanskega bataljona

Po prihodu Ljubljancanov je Krajc poslal borca iz naše skupine Janka Bernika, dobrega poznavalca bližnjih hribov, poti in ljudi v Martinj Vrh k Jožetu Gregorčiču, ki je kmalu za tem še v februarju prišel k nam. Z njim sta prišla še Lojze Kebe in Maks Krmelj. Vsi navedeni so prišli ustanoviti Škofjeloško četo. Hkrati so imenovali tudi poveljstvo za ustanavljajoči se Poljanski bataljon.

Bilo je 25. ali 26. februarja 1942. Na naše začudenje je bil za poveljnika na novo ustanovljene Škofjeloške čete imenovan Ivan Bernik, tekstilni tehnik, doma iz Medvod. Očitno je bilo, da ne Kebetu ne Gregorčiču Lojze Pečnik ni bil po godu. Vedla sta se tako, kot da ga nista videla med nami. Nas borcev nista vprašala za mnenje. Odločala sta sama in to hitro, verjetno ob sodelovanju Krajca. Sedaj nam je bilo jasno, da imajo vsi trije vodilni partiji nekaj proti Pečniku. Kdo od nas, ki smo začeli komaj spoznavati delovanje partije, naj bi razumel tako vodenje. Zame je bil Pečnik kot drugi oče, saj mi je rešil glavo in me iz gestapovskega zapora v decembru 1941 vrnil v življenje. Nisem mogel razumeti, da bi tak človek, ki se v akciji na zapore ni bal za svoje življenje, imel nad seboj kakšen večji »greh«.

Tu ne morem mimo navedbe, da sta me Gregorčič in Kebe imenovala za političnega komisarja čete. Poklicala sta me v vežo in me prepričevala, da sem najprimernejši za to nalogo. Moje želje so bile takrat postati mitraljezec in to sem jima tudi takoj povedal. Nobeno moje pojasnilo, da sem najmlajši v četi, da nimam dovolj življenjskih izkušenj, da nisem dovolj izobražen, načitan in da nisem član partije, predlagatelja nista sprejela. Takoj sta me sprejela za kandidata člana partije. Za funkcijo političnega komisarja sem jima predlagal starejšega Justina Dolinarja, ki je telesno izčrpan nosil mitraljez, jaz pa sem prosil, da mi dajo Justinov mitraljez. Z Justinom sva namreč hodila vsak drugi dan z mitraljezom na greben, jaz sem ga nosil, in se počasi spoznaval z novim orožjem. Na celodnevni straži mi je Justin marsikaj povedal iz svojega življenja. Seveda ni šlo brez Justinovih domislic in šal, ki jih je bil poln. Vesel sem, da je Justin član partije, zato sem ga tudi predlagal za političnega komisarja. Mojega predloga za Justina Kebe in Gregorčič nista sprejela in tako sem moral prevzeti funkcijo političnega komisarja. Brez potrebnih izkušenj in znanja sem se lotil nove naloge. Za sodelovanje in pomoč sem prosil Marjana Severja,

študenta elektrotehnike iz Ljubljane, ki je bil od vseh nas najbolj doma v marksizmu in političnem vedenju. Gregorčič in Kebe sta mi v veži tudi povedala, da je na novo ustanovljen Poljanski bataljon z novim poveljnikom Maksom Krmeljem in političnim komisarjem Jožetom Krajcem.

Partizanska imena, Lojze Pečnik izbere bratu Petru ime Jegorov

Naslednji dan nas je Gregorčič v nekaj besedah opozoril na budnost, potrebno za našo lastno varnost. V tej zvezi je od nas zahteval, da si izberemo druga imena – partizanska, s katerimi se bomo od tega dne dalje klicali med seboj. To svojo zahtevo je obrazložil in utemeljil z nekaj dogodki iz predvojnega ilegalnega delovanja. Opozoril nas je tudi, naj zaradi njihove varnosti ne govorimo o svojih sorodnikih in prijateljih ter znancih, ki živijo pod nadzorstvom nemške policije. Vedno obstaja nevarnost, da kdo od nas pade ranjen v nemške roke; pri morebitnem zasliševanju ne bo mogel povedati nobenega imena, če ga ne bo vedel. Previdnost nam je v partizanskih letih res prišla v meso in kri. Naša pozornost je bila usmerjena predvsem v izpolnjevanje posamičnih in skupinskih nalog.

Gregorčičev poziv smo vzeli resno in kar pri priči začeli izbirati druga imena. Kar naenkrat smo se borci spremenili v razigrane šolarje. Eni so imeli »nalogo« hitro narejeno, eni so rabili malo več časa. Tu ne bom omenjal vseh primerov, od kod vse smo borci črpali zamisli in predloge za partizanska imena. To bo opisano na drugem mestu. V tem zapisu se bom omejil na en sam primer izbire partizanskega imena. Gre za izbiro partizanskega imena mojemu bratu Petru Kavčiču. Njemu ni bilo potrebno razmišljati, čeprav se je seveda tudi on, kot mi vsi, že poglobil v svet fantazije. Petra je namreč na samem začetku prehitel Lojze Pečnik, ki je, kot bi ustrelil, dejal: »*Peter, ti boš pa Jegorov*«. Kakor je Pečnik na hitro predlagal, tako je to Peter hitro sprejel. Predlagano novo ime mu je bilo očitno tudi všeč. Vsem nam, ki smo bili priče temu dogodku, s Petrom vred, pa se seveda še sanjalo ni, kaj je tedaj Pečnikov predlog pomenil. Tisti med nami, ki smo se s Pečnikom bolj zblížali, smo vedeli, da je bil pred drugo svetovno vojno v Sovjetski zvezi, da zna poleg nemščine tudi ruščino, da pozna življenje v Sovjetski zvezi, čeprav nam o tem ni nikoli pripovedoval. Le kadar je kdo od nas omenjal in opisoval razmere v Sovjetski zvezi, tako kot smo brali v literaturi in brošurah, ki so vse pogosteje prihajale v naše roke, tedaj je bil Pečnik tiho. Tudi če je kdo od nas omenil, da bo čez pol leta konec vojne ali kaj podobnega, je Pečnik običajno pripomnil, da se zna vsa stvar zavleči. Na tak nevsiljiv način nas je opozarjal na realnost. Kljub vsemu pa smo v prvi partizanski zimi in potem še vsa vojna leta prepevali: »*Nekje je dežela, kjer vlada svoboda, kjer srečo uživata delavec, kmet, tam kmeta ne žuli nobena gospoda, kdor dela, ta uživa truda cvet.*« in podobno naprej. Sicer je kdo od nas, ki smo malo bolj spremljali dogodke doma in v svetu, vedel za nekatere Stalinove ukrepe, ki jih nismo mogli razumeti, kot npr. izgon Trockega, proces proti maršalu Tuhačevskemu in oficirjem, procese proti vodilnim osebam, pogodbo o prijateljstvu med Sovjetsko zvezo in Hitlerjevo Nemčijo, delitev Poljske in vojno s Finsko. Na vsa gornja vprašanja z našim takratnim vedenjem nikakor nismo mogli najti pravega odgovora. Predaleč je bila Sovjetska zveza od nas in premalo smo vedeli o življenju tam. Vse

dvome je prekrila surova vojna, ki jo je sprožil Hitlerjev pohod na Evropo. Obstoj Sovjetske zveze in Rdeče armade nam je bil slovenskim partizanom na začetku in med trajanjem druge svetovne vojne velika moralna opora in garancija, da bo končno le uničena vojaška moč nacizma in fašizma.

Lojze Pečnik je edini med nami poznal resnico o Sovjetski zvezi. Tam je živel s svojo ženo in otrokoma v letih 1931/1932, delal je v železarskem obratu na Uralu. Po vrnitvi iz Sovjetske zveze se je nastanil v svojem rojstnem kraju Ljubno na Gorenjskem (ta podatek sem dobil od Pečnikovega sina šele leta 1992). Na podlagi teh podatkov upravičeno sklepam, da se je Pečnik po vrnitvi iz Sovjetske zveze pa vse do druge svetovne vojne zanimal za razmere in dogodke tam. Pečnik je najbrž kaj več vedel o procesu proti Tuhačevskemu in drugim maršalom in oficirjem, ki jih je dal Stalin na montiranih procesih obsoditi na smrt in potem tudi vse ustreliti. Zadnji maršal Sovjetske zveze je bil aretiran, obsojen na smrt in ustreljen v marcu 1941, se je imenoval Jegorov. Niti ne celo leto kasneje, v februarju 1942 pa je Pečnik prek brata Petra, ki je bil med loškimi partizani najbolj postaven, visok, močan, temnolas, na svoj način izrazil simpatije do ustrelenih maršalov in oficirjev Rdeče armade; preko Petra je Pečnik oživel, vsaj simbolično, eno od imen Stalinovih žrtev – Jegorova.

Moja predstava o vsem zapisanem se mi je zaokrožila šele po končani vojni in to šele potem, ko sem kot upokojenec lahko bral knjige ter povezoval doživetje in prebrano v zaključeno celoto. Svojih razmišljanj in težkih doživetij nam pa Pečnik niti na Jamniku niti v nekaj mesecih do svoje smrti ni zaupal.

Nemški napad na Škofjeloško četo na Jamniku

Samotna kmetija Jamnik pri Sv. Barbari, dobre 4 km zračne črte od Škofje Loke, nam je v hudi zimi 1941/42 še kar naprej dajala udobno zavetje. Pravzaprav je bilo naše zadrževanje v hiši pri Jamniku prava predrznost, posebno ko smo zvedeli, da vedo za naše bivanje nemški obmejni stražarji – »colarji«. Hkrati nam je bilo rečeno, da so med »colarji« večinoma koroški Slovenci. Na eni od hribovskih kmetij so dejali, da ne bodo napadali partizanov, če jih bodo pustili nemoteno hoditi od Črnega vrha v Škofjo Loko in nazaj. Po tej poti so namreč hodili tedensko vsaj enkrat po »fasungo« v Loko. Te in podobne podatke nam je v glavnem prinašal oskrbnik Jamnika Janez Bradeško, ki smo ga pustili, da je obiskal nekatere hribovske hiše, tako kot prej, ko je živel sam na Jamniku.

Zanašali smo se na svojo budnost in straže podnevi in ponoči. Tedaj res nismo mogli vedeti za odločitev okupatorja in Gestapa na Bledu, da namerava prav v tem zimskem času z vso močjo in surovostjo na hitro uničiti prav vse partizanske enote na Gorenjskem in zatreti vsak nadaljnji oborožen odpor. Tudi naša četa je prišla na vrsto. Okupator je za napad potreboval nekaj časa, priprave so bile očitno temeljite. Kasneje, po njihovem napadu smo lahko ugotovili, da je bil njihov načrt: presenetiti nas popolno; v temi, pred jutrom priti do hiše in s strojničnim ognjem in bombami uničiti še spečo četo. Nemci so našli zadostno število slovenskih izdajalcev, ki so jim dali potrebne informacije o razporedu prostorov v hiši, številu partizanov in njihovi oborožitvi.

To se je zgodilo v torek, 11. marca zjutraj, še v mraku pred sedmo uro. K sreči je bil tedaj na straži kdo drug, kot skrbni Lojze Pečnik, ki je v bele halje zakrite Nemce še pravočasno opazil na razdalji kakih 15 metrov. Razen mitralješke dvojke, ki se je odpravljala na greben in kuharja, dežurnega in stražarja smo vsi spali. Pečnik, ki je bil na straži okrog hiše, je takoj prihitel v sobo in zavpil: »Nemci« in že smo bili pokonci. Hotel sem se prepričati in videti napadajoče Nemce. S Pečnikom sva stopila do hišnih vrat, jih odprla in tu mi je pokazal v smer vodnjaka, res sem videl nekaj klečečih nemških vojakov v belih haljah. Odhitel sem v veliko sobo, tu je bil mitraljezec Jože Lestan, pokazal sem mu smer, kam naj strelja. Z mitralješko cevjo je razbil okensko steklo in prva je zaregljala naša, partizanska strojnica. Medtem je večina borcev že zapustila hišo. Manjša skupina, bilo nas je 6 ali 7, nismo več mogli iz hiše. Nemci so s strojničnim ognjem blokirali obojna hišna vrata. K sreči je Rafel našel v kleti cepin in z njim odtrgal železno okensko mrežo v mali sobi proti hribu. Poskakali smo skozi okno in krenili v breg kot večina pred nami.

Dobro uro po nemškem napadu smo se na vrhovih, ki teko proti Kozjeku, ustavili in se prešteli. Manjkalo je sedem borcev. Kaj je z njimi? So se posamično razkropili? So ranjeni ali so padli? Oskrbnika na Jamniku – Tarasa, sedaj že pravega partizana smo zadolžili, da ostane v bližini Jamnika da vseh sedem poišče, pomaga ranjenim in pokoplje morebitne mrtve. Ugotovili smo, da med nami tudi ni poveljnika Ivana Bernika – Valjhuna. Kaj je z njim? Brez poveljnika ne moremo naprej. Ali bomo novega spet izbirali med borci? Spet so se naše oči uprle v Alojza Pečnika, ki je poveljstvo tudi tokrat zavrnil. Po vsem, kar je doživel na Jamniku, je vedel, da on ne pride več v poštev. Vendar ga je nekdo od borcev le predlagal. Lojze Kebe – Štefan in Jože Kraje – Žakelj sta se tokrat spogledala in hkrati stisnila rezko skozi zobe: »*Pečnik ne more biti poveljnik.*« To sta povedala tako odločno, da za pogajanja ni bilo nobenih možnosti. Vso težo trenutka sem tedaj čutil na sebi, izguba poveljnika, s katerim sva se medtem že lepo ujela in razumela, izguba 7 borcev, Pečnik, ki nas je to jutro rešil, ne sme postati poveljnik. Kako iz te zagate? Kot politični komisar čete sem moral najti nekakšno rešitev iz tega mučnega položaja. Koga naj predlagam? Medtem smo še razčlenjevali, kako smo se po skupinah umikali iz hiše in pri tem ugotovili, da je iz hiše prvi tekel Lojze Kebe – Štefan in vseh pet borcev, ki so tekli v isto smer za njim, je obležalo v snegu. Druga skupina, najštevilnejša, se je umikala po stezi navzgor proti grebenu, po poti, ki jo je Pečnik predvidel za umik v primeru nemškega napada s spodnje strani Jamnika. Greben so vsi dosegli, nihče ni bil ranjen. Za nas, ki smo ostali v hiši in edini streljali na napadalce, sem pa že opisal, kako smo se umikali iz hiše.

Med tem pogovorom sem se zazrl v vsakega borca in razmišljal, kdo bi mogel biti poveljnik čete. Pogled se mi je ustavil na Stanetu Starcu – Janošiku (pozneje Fazan), ki je bil podoficir, imel je torej vojaško izobrazbo. Imel sem občutek, kot da čaka, da ga nekdo omeni. Predlagal sem ga za novega poveljnika čete. Preden so se borci izjasnili glede predloga, je Janošik že pristal in tudi Lojze Kebe in Jože Kraje sta predlog takoj sprejela. Stopil sem do njega in mu čestital k izvolitvi ter zaželel dobro sodelovanje med nama. Novi poveljnik je predlagal, da se naša četa začasno premakne čez nemško-italijansko mejo proti Babni Gori, kar smo vsi z zadovoljstvom sprejeli.

Škofjeloška četa se vrne na Gorenjsko

27. marca 1942 se je naša četa vrnila z Babne Gore v Polhograjski dolini na Gorenjsko. Tedaj Lojzeta Pečnika ni bilo med nami. Ostal je na Babni Gori. Mene pa je pred vrnitvijo na Gorenjsko Jože Krajc razrešil funkcije političnega komisarja in to pred zborom čete. Za novega političnega komisarja je bil ob tej priložnosti imenovan Justin Dolinar. Prosil sem, naj mi dodelijo Justinov mitraljez, pa nisem bil uslišan.

Naša četa je aprila taborila pod Toščem. Veselili smo se že prihajajoče pomladi. Prvikrat v svojem življenju sem pomlad tako polno doživljal v naravi, opazujoč brstenje, razvoj popkovja in rast novih, zelenih listov, vseh nians na grmičevju in drevju, ki nas je obdajalo z vseh strani. Iz dneva v dan smo opazovali, kako nas narava sprejema v svojo zaščito in občutek varnosti je naraščal. Iz smrekovih gozdov se bomo lahko kmalu preselili v mešane. Novo listje bukovo-kostanjevih gozdov nas bo varovalo pred nepoklicanimi očmi in naš življenjski in hkrati manevrski prostor se bo kar naenkrat razširil.

Pečnik klican na Jelovico, tam obsojen na smrt in ustreljen

Z eno od skupin, ki jih je pripeljal kurir Tarzan (Marjan Borštnar iz Glinca, Ljubljana) iz »Ljubljanske pokrajine« je prišel pod Tošč tudi Lojze Pečnik. Razumljivo, da smo ga bili Ločani veseli. Toda Pečnikov obraz ni mogel zakriti njegovega notranjega razpoloženja. Dodatno ga je prizadela še smrt Staneta Žagarja, ki je padel v Rovtu nad Crngrobom 27. marca 1942 in na katerega ga je vezalo prijateljstvo in sodelovanje v predvojnih letih. Bilo je, kot da Pečnik ne opazi bližajoče se pomladi, kot da je okrog njega še vedno zima, mraz. S prvo kurirsko zvezo je nadaljeval pot v Selško četo na Jelovico. Dal nam je vedeti, da bi rad ostal še nekaj dni pri nas, saj se je med nami dobro počutil.

Julija 1942, ko je bila naša Škofjeloška četa delno ali v celoti zaposlena z Drugo grupo odredov (na Gorenjsko je prišla iz »Ljubljanske pokrajine«), z vodenjem njenih čet po Gabrški Gori, Blegošu, Martinj vrhu in Jelovici, je prinesel naš kurir Janko Bernik – Bohun s kurirske poti (bilo je proti koncu julija) bolečo novico, da je bil Lojze Pečnik na Jelovici obsojen na smrt in ustreljen. Bernik je pred tem bil na Jelovici in v bližini poveljstva I. grupe odredov je videl Pečnika in z njim govoril. Ob tej priložnosti mu je Pečnik povedal, da čaka na pogovor v poveljstvu I. grupe odredov in da bo menda poslan na teren. Dodal je še, da se zdravstveno ne počuti dobro. To je bilo zadnje srečanje s Pečnikom, zadnji njegov stik s Škofjeloško četo.

Zadnje dni avgusta in prve dni septembra 1942 se je naša četa zadrževala na Jelovici in sodelovala s Selško četo v nekaj skupnih akcijah. V tem času smo slišali tudi to, da je imel Pečnik preveč cigaret, ki jih ni dal v kolektiv in je bil zato ustreljen. Sicer pa je ohranjen uradni dokument poveljstva I. grupe odredov, ki govori o vzrokih za likvidacijo Lojzeta Pečnika (glej fotokopijo dokumenta).

Iz zanesljivega vira pa sem leta 1992 zvedel, da je bil Lojze Pečnik v odnosu do razmer v Sovjetski zvezi pred drugo svetovno vojno pristaš politične smeri Nikolaja Buharina, ki ga je dal Stalin leta 1938 obsoditi na smrt in ustreliti.

Štab I. grupe odredov
slov. part. čet.
Na položaju, l. VIII. 42.
Cpr. št. 51/I.

Štabu Gorenjskega odreda.

Na položaju.

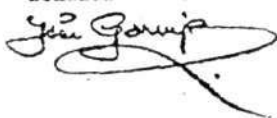
Vaše poročilo z dne 4 smo prejeli dne 29. VII. Ker stoji vaš 2. bat. tik pred akcijami krenita takoj s k štabu 2. bat. kjer bosta osebno prisostovala pri predvidenimi akcijami. Ko prideta do bat. zahtevajta naš dopis v katerem omenjamo akcije, ki jih boste morali s tem bat. izvršiti. Kopijo vam nismo priložili, ker smo pozabili delati triplikat. Predno odideta na pot, dajte navodilo 1. bat. kaj naj vrši v prihodnjih dneh. Povelje nim dajte, da ne stopijo takoj in brezpogojno v akcije za katere so dobili nalogo ob vašem odhodu od njih.

Vprašanje poveljnika odrednega štaba bomo uredili pozneje, za enkrat pa vršita vse dolžnosti odrednega štaba vi dva sama. Sporočite obema bat. da je Štab I. grupe obsodil Pečnika Alojza na smrt, ter justifikacijo takoj izvršil. Obsodba je bila izrečena radi neprestanega godrnjanja, kritiziranja vseh poveljstev in njih povelj, kakor tudi radi stalno moralorušilnega dela med moštvom. Kljub strogi opoznini jez s svojim kvarnim delom nadaljeval.

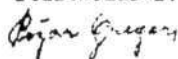
Ko se bo tov. poveljnik odreda vrnil, ga takoj po prvi vezi pošljite k nam na zaslišanje.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Komandant:

Politkomisar:

Pečnika štaba I. grupe odredov,
ki pa ni bila uporabljena na
nih dokumentih. (op. Lučina)

Fotokopija dokumenta 1. grupe odredov o smrtni obsodbi in ustrelitvi Lojzeta Pečnika

Gestapovsko-domobranska zaseda ubije brata Petra-Jegorova in Danilo Kumar-Andrejo

Partizanski borec Jegorov v Škofjeloški četi pa je v letu 1942 še živel. Septembra 1942 je bil sicer premeščen v Poljansko četo, kjer je v novembru 1942 kot kurir na Gabrški Gori pri Kumru padel v gestapovsko zasedo. S svojo močjo in voljo se je Nemcev otresel in rešil. Kotalil se je po hribu navzdol in pri tem kar precej potolkel. Po okrevanju je bil poslan na politično delo v škofjeloški rajon. Že na začetku svojega delovanja, v februarju 1943, je bil pri Sv. Duhu težko ranjen in šele jeseni, pred zimo se je toliko pozdravil, da se je lahko vrnil v okrilje gozdov in nadaljeval politično in organizacijsko delo.

18. marca 1944 dopoldne je skupina partizanov urejala grob padlega borca pod Lubnikom na robu blegoške ceste nad Sušnikovo kmetijo. V skupini so bili Danila Kumar–Andreja, Mihela Skok, Ivan Kržišnik in brat Peter–Jegorov. V skupino je bilo v tem času že uperjeno okupatorjevo orožje. Sušnikovi fantje (Habjan, Breznica) so prejšnji dan odšli k domobrancem v Škofjo Loko in že prvi dan svoje nove »zaposlitve« pripeljali domov v Breznico gestapovce nad partizane. Prav Sušnikovi fantje so bili tisti zlikovci, ki jih je partizanski grob motil in so ga nekajkrat razdejali. Peter, Ivan in Zlatko so pa grob urejali. Po kratkem postanku ob grobu se je skupina napotila po blegoški cesti navzgor. Tedaj je zaropotalo iz domobransko-gestapovske zasede. Obležala sta Jegorov, prestreljen čez prsi, malo kasneje pa je nehalo biti srce še Danila Kumar–Andreji, ki je težko ranjena med umikanjem izkrmavela ob cesti. Tako Petru ni bilo dano, da bi izvedel, po katerem Jegorovu mu je Lojze Pečnik v februarju 1942 izbral partizansko ime.

Lojze Pečnik

Jaka Bernard

Viri

Podatki o maršalu Jegorovu so vzeti iz knjige »Izobčeni, izbrisani« Roberta Conquesta, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1972.